

розвитку особистості як соціально і професійно значущу;

– методологічними поглядами вчителя є особистісно-орієнтована парадигма, логіка якої потребує будувати процес загальної мистецької освіти таким чином, щоб у центрі його знаходилась особистість учня.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Гуманістична модель виховання в межах теоретичного дискурсу / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. 2014. № 3(84). С. 46–54.
2. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. М., 1998. 298 с.
3. Науказ Д. А. Проблемы формирования профессиональной готовности учителя-музыканта XXI века / Д. А. Науказ // Музыка и время. 2003. №3. С. 21–24.
4. Роджерс К. К науке о личности // История зарубежной психологии / К. Роджерс / Под ред. И. Я. Гальперина. М., 1986. С. 156–172.
5. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: Навчальний посібник / О. П. Рудницька. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 360 с.

REFERENSES

1. Bech, I. D. (2014). *Humanistychna model' vykhovannya v ramkakh teoretychnoho dyskursu*. [Humanistic model of education within the theoretical discourse]. Kyiv.
2. Maslow, A. (1998). *Motyvatsiya ta osobystist'*. [Motivation and personality]. Moscow.3. Naukaz, D. A

(2003). *Problemy formuvannya profesiynoi hotovnosti vchitel'-muzykant XXI stolittya*. [Problems of formation of professional readiness teacher-musician of the XXI century]. Moscow.

4. Rogers, K. (1986). *Pro nauku pro osobystist'*. [On the science of personality]. Moscow.

5. Rudnytska, O. P. (2005). *Zahal'na ta khudozhnya pedahohika*. [General and artistic pedagogy]. Ternopil.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГОРБЕНКО Сергій Семенович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ ім. М. П. Драгоманова.

Наукові інтереси: гуманізація мистецько-освітнього процесу у закладах середньої та вищої школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

GORBENKO Serhiy Semenovich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Theory and Methods of Music Education, Choral Singing and Conducting, Faculty of Arts named after Anatoliy Avdiyevsky National Pedagogical University named after MPDragomanova.

Circle of scientific interests: humanization of the artistic and educational process in secondary and higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2021 р.

УДК 378.4:7:37.013.3-027.31

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-195-18-22

КАРАСЬ Ганна Василівна –

доктор мистецтвознавства, професор,

професор кафедри методики музичного виховання та диригування

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ORCID:<https://orcid.org/0000-0003-1440-7461>

e-mail: karasg@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОСТІ ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ПОДХОДУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Одним з актуальних завдань сучасної національної вищої школи є підготовка високоосвічених, конкурентноздатних фахівців. Сьогодні розвиток сучасної науки і освіти зміщуються в сторону полідисциплінарного, трансдисциплінарного і міждисциплінарного підходів, тому вивчення практичного застосування їх в початковому процесі закладів вищої освіти є актуальним завданням для дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Принцип міждисциплінарності при створенні освітніх програм у закладах вищої освіти закладений у Всесвітній декларації ООН про вищу освіту для XXI

століття, яка була прийнята у 1998 році. У п'ятій статті декларації записано: «Необхідно заохочувати і зміцнювати новаторство, міждисциплінарність і трансдисциплінарність програм, переслідуючи довготермінову перспективу, орієнтовану на досягнення цілей і задоволення потреб у соціальній і культурній сферах» [3, стаття 5]. Стаття 65 (пункт 1) Закону України «Про вищу освіту» (2014) гласить: «Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність в закладах вищої освіти є невід'ємною складовою діяльності в освіті і проводиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти. <...> Діяльність у сфері мистецтва є невід'ємною складовою освітньої

діяльності установ вищої освіти культурологічного і/або художнього напрямку і проводиться з метою поглиблення професійних компетентностей, інноваційної діяльності в мистецтві, що сприяє створенню нового культурно-художнього продукту» [4].

Про використання нових форм роботи та запровадження інноваційних педагогічних технологій в закладах вищої освіти наголошено в навчальному посібнику доктора педагогічних наук, професора Володимира Черкасова, який присвячено музично-педагогічній освіті України на межі двох тисячоліть (1991–2010 рр.). Автор вважає, що вони сприяють «формуванню творчої особистості сучасного вчителя музики, спроможного вирішувати актуальні питання теорії і практики мистецької освіти» [15, с. 205].

Олена Князева, аналізуючи трансдисциплінарні стратегії дослідження, наголошує, що полідисциплінарність, або як її називають у міжнародній спільноті, мультидисциплінарність є характеристикою такого дослідження, коли який-небудь феномен або об'єкт вивчається одночасно і з різних сторін кількома науковими дисциплінами, а трансдисциплінарність характеризує такі дослідження, які проходять крізь кордони багатьох дисциплін і виходять за межі конкретних дисциплін, тим самим створюючи холистичне бачення предмета дослідження [5, с. 193–194]. Вчені наголошують, що «...міждисциплінарний підхід утворює зв'язки-«мости» між конкретними і часто дуже різними галузями знань» [10, с. 6–7]. А. Колот пропонує розглядати цей підхід як домінуючий розвитку економічної науки та освітньої діяльності [6].

Отож, модернізація української вищої освіти, активними учасниками якої ми є, актуалізує не лише проблему підвищення якості підготовки фахівців, але і пошуку інноваційних підходів при формуванні професійних компетентностей особистості. Одним із них є міждисциплінарний, використання потенціалу котрого при вивченні навчальної дисципліни «Еволюція художніх стилів у мистецтві», на наш погляд, є новачинним і необхідним.

Мета статті полягає в обґрунтуванні використання міждисциплінарності, як інноваційного підходу в навчальному процесі мистецьких закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, необхідно з'ясувати термінологічний аспект поняття «міждисциплінарність». Близьким для нас є визначення доктора економічних наук, професора Анатолія Колота, який трактує

«міждисциплінарність» в широкому, функціональному її розуміння. Він пише, що це взаємопроникнення, «синергія різних наук, що передбачає розвиток інтеграційних процесів, зростаючу взаємодію методів, інструментарію задля отримання нового наукового знання», разом з тим, це «...науково-педагогічна новація, що породжує здатність побачити, розпізнати, сприйняти те, що є недоступним в межах окремо взятої науки з її специфічним, вузькоорієнтованим об'єктом, предметом і методами дослідження» [6, с. 77].

Учений стверджує, що на практиці міждисциплінарний підхід можна реалізувати в двоосновних форматах, сценаріях або подходах.

«За першого формату» – найбільш поширеного, міждисциплінарність образно кажучи, наводить мости між різними науками, неформально об'єднує їх, не порушуючи їх окремішності, унікальності, своєрідності. Тут плюралізм, диференціація наук зберігаються, можуть навіть зростати, а міждисциплінарність надбудовується, пов'язує, об'єднує в методологічному та інструментальному вимірах» [6, с. 77].

У цьому форматі навчальна дисципліна «Еволюція художніх стилів у мистецтві» «наводить мости» з такими дисциплінами як: філософія, історичні науки, іноземні мови, загальна психологія, культурологія, соціологія, художня культура, естетика.

«За другого формату» міждисциплінарність постає як реальний інструмент об'єднання наук, появи інтегрованих продуктів, проектів, міждисциплінарних об'єктів дослідження, подальше опанування яких є принципово важливим і для науки, і для освіти» [6, с. 77].

У цьому форматі «Еволюція художніх стилів у мистецтві» передбачає органічне об'єднання дисциплін: історія і теорія музики, театру, балету, історія мистецтва, філософія, художня культура і література, аналіз музичної форми, хоровий клас, музична психологія, інструментознавство.

Принциповим в розумінні поняття «Еволюція художніх стилів у мистецтві», яке аналізуємо, є визнання його комплексного характеру, що обумовлено системними взаємовідносинами в ньому філософії, методології, теорії і практики.

На цій основі, використовуючи розробку Ігоря Сеґетія [11, с. 106], пропонуємо визначити «Еволюцію художніх стилів у мистецтві» як комплексну, мульти- і міждисциплінарну галузь знань, яка представляє:

а) *напрям*, який об'єднує філософський

підхід і практичну діяльність;

b) науку, яка синтезує філософське розуміння мистецтва;

c) навчальний курс, який забезпечує теоретичну і методологічну підготовку магістрів музичного мистецтва;

d) мистецтво – як результат використання теоретико-методологічного інструментарію в практичній діяльності, яка збагачена особистим науковим досвідом і смислом.

На цій основі побудована нова парадигма вищої освіти. *Сьогодні є*: Від існуючої теорії до вирішення практичного завдання. Відбувається завантаження студента відомими знаннями: використання стандартів, довідкової літератури, конструювання нових схем на відомих принципах.

Як повинно бути: Від нового завдання – до міждисциплінарного дослідження і пошуку методології його ефективного вирішення. Навчання студента методами роботи має здійснюватися в умовах невизначеності і відсутності готових алгоритмів дій: вміння швидко збирати, аналізувати, узагальнювати інформацію під нове завдання; розвиток методологічної культури і концептуального мислення; вміння працювати в команді, здатність постійно вчитися і оновлювати знання.

Навчальна дисципліна «Еволюція художніх стилів у мистецтві» базується на теорії і практиці професійного розвитку педагога-музиканта, який забезпечує процес художньо-педагогічної освіти магістрів, формує їхній професійний розвиток, що необхідно для майбутньої музично-педагогічної творчості, музично-педагогічної майстерності, музично-педагогічної культури.

Зміст дисципліни полягає в ознайомленні майбутніх спеціалістів з науково-теоретичними основами художніх стилів у мистецтві, його науковим апаратом; систематизації знань про еволюцію художніх стилів у різних видах мистецтва; формуванні навичок самостійної роботи із спеціальною літературою, орієнтування в ній; формуванні широкого художнього кругозору майбутнього викладача закладу вищої освіти; вихованні вміння самостійно думати, критично аналізувати прочитану літературу; навчити студентів формуванню і виконанню практичних завдань. Виходячи із сучасного стану розвитку мистецтва, а також, враховуючи навчальну програму, апробовану в закладах вищої освіти, які готують учителів музичного мистецтва і музикантів-виконавців, необхідно вважати доцільним вирішення в рамках пропонованого курсу нижче перелічених завдань.

Завдання курсу полягають 1) в теоретичному узагальненні історичного досвіду еволюції художніх стилів у мистецтві; 2) в ознайомленні із найкращими зразками художньої культури і мистецтва, які представляють різні стилі і напрями; 3) в освоєнні складних проблем стильового аналізу.

Мета викладання курсу «Еволюція художніх стилів у мистецтві» полягає у формуванні засобів фахового розвитку в процесі професійної підготовки магістрів за освітніми напрямками «Середня освіта. Музичне мистецтво» та «Музичне мистецтво» з педагогічною спеціалізацією, оволодіння науково-теоретичними основами аналізу художніх стилів у мистецтві, як формуючої навчальної дисципліни музично-педагогічної освіти у вищій школі, і всіх профільних дисциплін диригентської освіти; розширенні і професійній увазі до тематики теоретичної і методичної підготовки майбутніх хормейстерів, виконавців (вокалістів, інструменталістів), зміст якої не охоплює повністю рамки стандартних дисциплін; підготовці спеціалістів (диригентів, хормейстерів, вокалістів, інструменталістів) до практичної роботи як викладачів спеціальних дисциплін в музичних і педагогічних училищах, училищах мистецтв.

У процесі вивчення дисципліни формуються загальні компетенції (соціально-особистісні, загальнонаукові, інструментальні) і професійні (загальнопрофесійні і спеціалізовано-професійні).

Міждисциплінарність використовується як в лекційному курсі, так і при виконанні індивідуальних практичних завдань (письмово здійснити розширений комплексний аналіз не менше одного твору з кожної стильової епохи, використовуючи приклади художньої літератури, образотворчого мистецтва, театру, балету епохи, яку аналізуємо).

Приклад. Вивчаючи тему «Музика початку ХХ століття: різноманітність і криза», зупиняємось на феноменах видатних діячів стилю модерн: композитора Ігоря Стравінського, імпресарію, менеджера Сергія Дягілева, артистів балету Анни Павлової, Тамари Карсавіної, Вацлава і Броніслави Ніжинських, Сержа Лифаря, хореографів Михайла Фокіна, Джорджа Баланчіна, сценографів Лева Бакста, Анрі Матісса, Пабло Пікассо. Їх діяльність особливо яскраво проявилася в Парижі – своєрідній столиці музики початку ХХ століття. Зі всього континенту до цього міста прямували артисти, композитори, художники і шанувальники мистецтва. В образотворчому мистецтві виокремлюються Едуард Мане і Клод Моне,

Вінсент Ван Гог, Поль Сезан, Анрі Матіс та інші. Розвивається напрям кубізму у творчості Пабло Пікассо. В літературі панує дух витонченого символізму Шарля Бодлера, Стефана Малларме, Поля Варлена, натуралізм Еміля Золя, тонка іронія Гійома Аполінера. В сфері музики в Парижі творили Габріє Форє, Поль Дюка, російські композитори Ігор Стравінський, Сергій Прокоф'єв та інші.

Феномен Російського балету С. Дягілева не тільки мав незвичайний вплив на музичне життя Парижу початку ХХ століття, але є яскравим прикладом використання синтезу різних видів мистецтва: музичного, балетного, образотворчого, драматичного та інших. Всесвітню славу трупі принесли постановки балетів І. Стравінського «Жар-птиця» (1910), «Петрушка» (1911) і «Весна священна» (1913). «Результатом плодотворної діяльності трупи стала нова концепція танцю. Дягілев давав повну свободу сценографам, хореографам і музикантам. В результаті музика перестала всеціло залежати від класичної хореографії, надавши і композиторам, і виконавцям велику свободу дій. Це дозволило розширити балетний репертуар. Були здійснені балетні постановки творів Клода Дебюссі, Ріхарда Штрауса, Моріса Равеля, Мануеля де Фальї, Ігоря Федоровича Стравінського, Сергія Сергійовича Прокоф'єва та інших композиторів, в тому числі членів групи Шести (Французька шістка). Завдяки Дягілеву і його артистам танець став більш експресивним і вільним» [9, с. 126].

Для поглибленого вивчення теми в контексті міждисциплінарного підходу пропонуємо студентам ознайомитись з науковими працями, відеофільмами, художніми і документальними стрічками, аудіозаписами, репродукціями картин і рисунків, що розкривають тему [1; 2; 7; 8; 9; 12; 13; 14], і виконати на їх основі реферати, презентації, доповіді. При оцінці результатів дослідження враховується індивідуальний креативний міждисциплінарний підхід студента.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підводячи висновки, можна констатувати, що при використанні міждисциплінарного підходу:

– здійснюється можливість усвідомлення природи, джерел і рушійних сил забезпечення стійкої соціокультурної динаміки;

– розкриваються нові грані для розуміння сучасної людини як ресурсу, носія цінностей і мети суспільно-культурного розвитку.

Міжпредметна інтеграція є важливою

складовою підготовки майбутнього фахівця в галузях культури, мистецтва, освіти і дозволяє показати значимість кожної дисципліни блоку, який викладається в закладі вищої освіти, виявляє причинно-наслідкові зв'язки, стимулює студента до систематизації знань із вище названих дисциплін. Враховуючи кредитно-модульну систему освіти горизонтальна інтеграція дисциплін з мистецтва, культури, філософії, психології, літератури повною мірою відповідає розвитку вищої освіти, дозволяє здійснити об'єктивно-орієнтоване навчання і досягнути вищого рівня міжпредметної інтеграції.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бакл Р. Нижинский / предисл. Клементя Криспа; пер. с англ. Л. Игоревского, А. Курт, Ю. Гольдберга. Москва: КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2016. 640 с.: ил.
2. Весна священная/Le Sacre du Printemps. Музыка Игоря Стравинского. К столетию премьеры. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NEGS95AYPfM>
3. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры. Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры. Париж, 5–9 октября 1998 г. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901839539>
4. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>
5. Князева Е. Н. Трансдисциплинарные стратегии исследования. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2011. № 10. С. 193–201.
6. Колот А. М. Міждисциплінарний підхід як домінанта розвитку економічної науки та освітньої діяльності. *Соціальна економіка: науч. журн.* / Харьков. нац. ун-т им. В. Н. Каразина, Нац. акад. наук Украины. Харьков, 2014. № 1–2. С. 76–83.
7. Лифарь С. Дягилев. С Дягилевым. Москва: Изд-во АСТ, 2018. 480 с.
8. Масяк Н., Гураль Е. Мистический лабиринт Сержа Лифаря. Киев: Саммит-Книга, 2015. 208 с.
9. Мир музыки: Энциклопедия. Москва: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. 449 с.
10. Освітологія: фахова підготовка: навч.-метод. посіб. / за ред. В. О. Огнев'юка; авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, О. О. Драч, К. О. Линьова та ін. Київ.: ВП «Едельвейс», 2014. 612 с.
11. Сегетій І. П. Управління інформацією у ВНЗ як мульти- і міждисциплінарний комплекс теоретичних і практичних знань. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. № 32 (365). 2015. С. 103–109.
12. Стравинский И. Хроника моей жизни. Москва: Композитор, 2005. 464 с.: ил.
13. Сергей Лифарь – «добрий геній балета ХХ століття» (часть 1). URL: <https://www.liveinternet.ru/users/4845351/rubric/3278622/>
14. Схейен Шенг. Дягилев. «Русские сезоны»

навсегда. Москва: Колибри, 2019. 608 с.

15. Черкасов В. Ф. Музично-педагогічна освіта України на межі двох тисячоліть (1991–2010 рр.): навч. посібник. Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2011. 380 с.

REFERENCES

1. Bakl, R. (2016). *Nizhinskiy*. [Nijinsky]. Moskva.
 2. *Vesna svyaschennaya*. [Sacred spring].
 3. *Vsemirnaya deklaratsiya o vysshem obrazovanii dlya XXI veka: podhody i prakticheskie meryi*. [World Declaration on Higher Education for the 21st Century: Approaches and Practical Measures].
 4. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»*. [Law of Ukraine «On Higher Education»].
 5. Knyazeva, E. N. (2011). *Transdistsiplinarnye strategii issledovaniya*. [Transdisciplinary research strategies]. Tomsk.
 6. Kolot, A. M. (2014). *Mizhdystsyplynarnyi pidkhid yak dominantna rozvytku ekonomichnoi nauky ta osvitoi diialnosti*. [Interdisciplinary approach as a dominant development of economic science and educational activities]. Harkov.
 7. Lifar, S. (2018). *Dyaghilev. S Dyagilevim*. [Diaghilev. With Diaghilev]. Moskva.
 8. Masyak, N., Gural, E. (2015). *Misticheskii labirint Serzha Lifarya*. [The mystical labyrinth of Serge Lifar]. Kiev.
 9. *Mir muzyki*. (2004) [World of music]. Moskva.
 10. *Osvitohiia: fakhova pidhotovka*. (2014). [Osvitology: professional training]. Kyiv.
 11. Sehetii, I. P. (2015). *Upravlinnia informatsiieiu u VNZ yak multy- i mizhdystsyplynarnyi kompleks teoretychnykh i praktychnykh znan*. [Information management in higher education as a

multidisciplinary and interdisciplinary complex of theoretical and practical knowledge]. Cherkasy.

12. Stravinskiy, I. (2005). *Hronika moey zhizni*. [Chronicle of my life]. Moskva.

13. *Sergey Lifar – «dobryiy geniy baleta XX stoletiya»*. [Sergei Lifar – «the good genius of the ballet of the twentieth century»].

14. Sheyen Sheng (2019). *Dyaghilev. «Russkie sezonyi» navsegda*. [Diaghilev. "Russian seasons" forever]. Moskva.

15. Cherkasov, V. F. (2011). *Muzychno-pedahohichna osvita Ukrainy na mezhi dvokh tysiacholit (1991–2010 rr.)*. [Music and pedagogical education of Ukraine at the turn of the millennium (1991–2010)]. Kirovohrad.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КАРАСЬ Ганна Василівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри методики музичного виховання та диригування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Наукові інтереси: музична культура української діаспори, музичне краєзнавство, менеджмент культури і мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KARAS Hanna Vasylivna – Doctor of Art Criticism, Professor, Professor of the Department of Music Education and Conducting Methods, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

Circle of scientific interests: musical culture of the Ukrainian diaspora, musical local lore, culture and art management.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2021 р.

УДК 378:373.3/.5.091.12.011-051:78]:005.962.11

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-195-22-27

ОЛЕКСИЮК Ольга Миколаївна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музикознавства та музичної освіти

Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-7785-1239>

e-mail: o.oleksiuk@kubg.edu.ua

МОДЕЛЬ ТЕХНОЛОГІЇ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка і обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні перед вітчизняною системою вищої мистецької освіти стоїть завдання: не дивлячись на розширення і ускладнення досліджуваного матеріалу, здійснювати підготовку конкурентоспроможних фахівців у встановлені державним освітнім стандартом терміни навчання. Сучасна професійна діяльність дедалі частіше ставить людину в ситуацію тотального браку часу. У зв'язку з цим зростає необхідність зміни обсягу

інформації, значної і постійної інтенсифікації системи підготовки майбутніх фахівців в умовах сучасних освітніх установ. Брак часу, створюючи постійну напруженість, вступає в протиріччя з емоційним переживанням фахівця. В умовах модернізації виробництва, постійного збільшення обсягів інформації, введення нових комунікативних технологій фахівець щодня усвідомлює значимість часу. Від того, як він вміє організувати свій навчальний час, залежить його успішність в навчанні. Підвищення рівня якості навчання,